

Skutečné / Skutečnost

John Gribbin nadepsal „Prolog“ své knížky Pátrání po Schrödingerově kočce slovy „Nic není skutečné.“ Cituji pochopitelně z českého překladu; docela rád bych věděl, zda v anglickém znění to je „Nothing is real“. Zůstaňme však jen u české verze. Ta kratičká věta je přinejmenším dvojnásobná: buď a) ji pochopíme jako tvrzení, že ve světě kolem sebe nenajdeme nic, o čem bychom mohli právem říci, že to je skutečné, nebo b) ji pochopíme jako výpověď o „nic“ (tedy nicotě), totiž že ono „nic“ není skutečné. V prvním případě můžeme jednoznačně učinit nezbytný závěr: jestliže není nic, co bychom mohli oprávněně chápat jako „skutečné“, znamená to nutně, že vše, nač můžeme pomyslet, je neskutečné – a tedy není „ničím“ (pokud „nic“ je opak „skutečného“). Učiníme-li analogicky nezbytný závěr z tvrzení druhého, dojdeme k tomu, že všechno je skutečné, neboť jen samo „nic“ je neskutečné, takže neskutečnost (totiž „nic“) prostě neexistuje. – Ovšem v případě, že bychom hypoteticky zmíněnou anglickou verzi přeložili jako „nic není reálné“, musili bychom si počínat jinak, a zejména mnohem obezřetněji. Především bychom byli povinni vymezit rozdíl mezi „skutečným“ a „reálným“. Tento rozdíl nám totiž nutně unikal, dokud jsme slovo „skutečný“ (resp. své chápání významu tohoto slova) blíže nezkoumali. To nás vede vlastně zpět k české verzi: co chápeme jako „skutečné“? A co tedy znamená výrok, že (kolem nás) není nic skutečného? Znamená to opravdu, že kolem nás není „nic“? A znamená to – učiníme-li další krok – že ani my nejsme skuteční, tj. že i my jsme „nic“? Anebo tím chceme spíš naznačit, že to, jak obvykle chápeme „skutečné“, vlastně skutečné není, nýbrž má docela jiný charakter – aniž bychom hned chtěli tvrdit, že to je „nic“? Škrtneme-li platnost běžného významu slova „skutečný“, aniž bychom zároveň chtěli tvrdit, že mezi „skutečným“ a „nicotným“ („ničím“) není žádný přechod resp. že není nic třetího (eventuelně čtvrtého atd.), otvíráme dost zajímavou kapitolu, která stojí nejen za úvahu, ale za pokračující důkladné zkoumání. Takové zkoumání bude mít určitě historicko-kritickou složku, tj. bude muset především (i když už z jistého odstupu) vyložit na základě kritické analýzy historického materiálu, jak došlo k ovlivnění celého (především) západoevropského myšlení řeckou nereflektovanou myšlenkou „jsoucího“ (která se stala na dlouhá staletí základem tzv. metafyzického myšlení).

(Písek, 000709-1.)